

**О.В.Шевчишена,
м. Хмельницьк,**

УДК: 37.015.3.001.76

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ОВОЛОДІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Анотація

В статті представлений аналіз наукових підходів щодо проблеми психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями. Розроблено модель психолого-педагогічного супроводу формування особистісної готовності педагога до інноваційної діяльності.

Ключові слова: інноваційна діяльність, психологічна готовність вчителя до оволодіння інноваційними технологіями, творча активність педагога.

Аннотация

В статье представлено анализ научных подходов, касающихся проблемы психологической готовности учителя к овладению инновационными технологиями. Разработано модель психолого-педагогического сопровождения личностной готовности педагога к инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновационная деятельность, психологическая готовность учителя к овладению инновационными технологиями, творческая активность педагога.

Annotation

The analysis of psychological and pedagogical of a problem psychological readinnes of teachers to mastering by innovative technologies is presented in the article. The model of psychology caland pedagogical support of formation of personal reaginnes of the teacher to innocative activity is developed.

Keywords: innovative activity, psychological readinnes of the teacher for by innocative technologies, creative activity.

Сучасна освіта покликана готувати людину, яка готова сприймати динаміку змін навколишнього середовища як належну складову власного способу життя. Тому зміни, які сьогодні відбуваються в контексті освітньої системи, стосуються не лише учнівської аудиторії, але і працівників педагогічної сфери.

Нові пріоритети та соціокультурні цінності незалежної України вимагають від вчителя мобільності, гнучких стратегій поведінки у динамічно змінних ситуаціях, творчих якостей та навичок швидкого оволодіння сучасними освітніми технологіями. Модернізація сучасної освітньої системи вимагає залучення до навчально-виховного процесу таких педагогів-практиків, які б

відзначались новим розумінням педагогічної творчості, готовністю продукувати нові педагогічні ідеї, запроваджувати та втілювати інноваційні освітні технології в зміст навчально-виховної роботи. Сучасній школі потрібний педагог, який прагне до професійного збагачення та творчої самореалізації, самоосвітньої діяльності та самоактуалізації, здатний удосконалювати зміст своєї діяльності відповідно до вимог часу та світових стандартів. В умовах модернізації сучасної освіти, входження України в єдиний освітньо-інформаційний простір суспільство відчуває потребу в педагогічних працівниках, які будуть відзначатися різнобічною компетентністю, креативністю, готовністю до розв'язання складних соціальних завдань та відповідальними за їх виконання. Необхідність докорінної зміни освітньої парадигми вимагає формування педагога, який готовий реагувати на виклики сучасної освіти та працювати в умовах конкуренції освітніх послуг і професійних змагань.

Тому нова освітня політика України потребує глибокого наукового осмислення та змістовного оновлення як форм та методів педагогічної взаємодії, так і професійної діяльності вчителя зокрема. Лише інноваційна за сутністю освіта покликана формувати педагога, який здатний діяти самостійно та приймати рішення у динамічно змінних ситуаціях, готовий долати стереотипні підходи до навчально-виховного процесу, запроваджувати нові психолого-педагогічні технології та втілювати їх у практику.

Враховуючи той факт, що педагогічна діяльність перебуває в динаміці постійних змін, саме педагогічні працівники є домінуючими суб'єктами у забезпеченні інноваційного середовища школи та апробації нових психолого-педагогічних технологій.

Однак впровадження освітніх інноваційних технологій у навчально-виховний процес передбачає проблеми, які зумовлені невідповідністю нововведень законам інноваційного процесу. Так, Н.Фоменко вважає, що закони, які діють в інноваційній системі загальної середньої освіти, не завжди слугують основою успішної реалізації прогресивних інноваційних технологій [19]. Закон стереотипізації педагогічних інновацій, на думку автора, передбачає тенденцію перетворення педагогічних інновацій на стереотип мислення і дії практичного спрямування [19]. Закон зворотності педагогічних нововведень, за переконаннями автора, передбачає повторне відродження інновацій за певних умов [19]. Прикладом можуть бути «Школа успіху і радості» С.Френе, технологія вільного виховання М.Монтессорі, технологія розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера. Автор акцентує увагу на «традиційних нововведеннях», які передбачають відродження певних педагогічних систем або їх елементів [19]. Однак, на думку Н.Фоменка, такі інновації часто викликають протидію, оскільки їх стереотипно сприймають як такі, які існували вже раніше [19].

Таким чином, аналіз досліджень Н.Фоменка дає змогу нам стверджувати, що «масове впровадження» освітніх інновацій, як і будь-яких інших нововведень, здатне породжувати протиріччя, які зумовлені: 1) співіснуванням різних педагогічних концепцій, нестандартних підходів та виховних ідей, окремих методик щодо розв'язання педагогічних задач; 2) механічним

перенесенням психолого-педагогічних технологій, змісту навчання й виховання, форм та методів педагогічної взаємодії з інших галузей або концепцій, розроблених в минулому, що призводить, в першу чергу, до ігнорування специфіки освітньої системи, її історії і традицій, а відтак, до втрати інноваційного смислу освітніх технологій в умовах функціонування сучасної школи.

О.Г.Козлова зазначає, що застосування освітніх інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах хоч і передбачає змінну динаміку кінцевого результату освітнього процесу, але не завжди в позитивному ракурсі [14]. Тому, на думку В.В.Химинця, знання законів інноваційної системи сприяє розумінню динаміки розвитку і суперечностей інноваційних освітніх процесів, розкриттю принципів управління ними, а також ефективному впровадженню інноваційних технологій у практичну діяльність [20].

Аналіз досліджень зазначених науковців дає змогу нам констатувати, що сучасна школа відчуває потребу в новому педагогові-новаторі, який би відзначався високим рівнем психологічної готовності до професійної діяльності в умовах інноваційного режиму.

Оскільки від професійного зростання педагога залежить якість освіти підростаючого покоління, то прагнення вчителя до оволодіння інноваційними технологіями, а відтак, до самоосвітньої діяльності та саморозвитку має стати його внутрішньою потребою.

Соціальне замовлення на гнучку та відповідальну особистість дитини ставить відповідні вимоги до професійних і особистісних рис педагога. За висновками І.В.Гавриша [2], Е.Ф.Зєєра [8], Т.М.Демиденка [3, 4], Н.І.Клокар [10], О.В.Козлової [12; 13; 14], Є.В.Макогона [16], В.І.Урського [18], В.В.Химинця [20] однією з важливих рис та умов успішності діяльності педагога як професіонала є його готовність до інноваційної діяльності. Е.Ф.Зєєр зазначає, що інноваційні процеси, які сьогодні відбуваються в соціально-економічному житті суспільства, ставлять нові вимоги не лише до рівня освіченості випускника школи, але й кваліфікаційного рівня і компетентності сучасного педагога [8]. В.І.Урський переконаний, що реалізація інноваційної діяльності потребує не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й потенційної готовності фахівця до даного виду діяльності [18].

Вивчення інноваційної діяльності педагогічних працівників вітчизняними науковцями дозволяє нам стверджувати, що результативність інноваційної діяльності вчителя залежить не лише від його професійної майстерності, а й від особистісної готовності здійснювати перетворення в контексті навчально-виховного процесу.

Здійснити психолого-педагогічний аналіз досліджень з проблеми психологічної готовності педагога до оволодіння інноваційними технологіями; 2) проаналізувати особливості впливу психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності на прояв творчої активності; 3) розробити якісну модель психолого-педагогічного супроводу формування особистісної готовності вчителя до інноваційної діяльності.

Проблема інноваційної діяльності та психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями була предметом дослідження Л.

Ващенко [1], І.В. Гавриша [2], Т.М. Демиденка [3, 4], О.О. Демчук [5], Т.М. Дичківської [6], О. Жукової [7], Е.Ф. Зеєра [8], І.М. Ігнатовича [9], Н.І. Клокар [10], О.Г. Козлової [11, 12, 13], Є.В. Макогога [16], В.А.Сластеніна, Л.С. Подимової [17], В.І. Уриського [18], Н.Фоменка [19], В.П. Чудакової [21]. Науковці сходяться на думці, що гнучка динаміка освітньої системи нашого суспільства спонукає по новому розглянути проблему професійної діяльності педагогічних працівників. Вчені переконані, що необхідно акцентувати увагу не на застосуванні окремих інноваційних технологій, а на формуванні психологічної готовності вчителя до їх застосування. За їх дослідженнями, джерела готовності педагога до застосування психолого-педагогічних нововведень охоплюють проблематику гуманістичної спрямованості вчителя на навчально-виховний процес, спрямованості педагога на гуманізацію інноваційних процесів, професійного самовдосконалення особистості вчителя, вдосконалення його професійної майстерності, розвиток творчих якостей педагога, формування педагогічної рефлексії, а також оволодіння ним прийомами самоаналізу професійної діяльності. Відповідно, за переконаннями авторів, професійна гнучкість та позитивне налаштування вчителя на застосування інноваційних технологій, виступають не просто в якості індивідуальних особливостей, а в якості вмінь, які підлягають формуванню та корекції.

В.І.Уриський виносить на розгляд термін «вчитель інноваційної орієнтації». Даний тип педагога, на думку автора, є найбільш перспективним, оскільки – це особистість, яка здатна вчасно враховувати ситуацію соціальних змін брати на себе відповідальність у різноманітних ситуаціях [18]. Виходячи з аналізу психолого-педагогічних джерел, під «готовністю» В.І.Уриський розуміє активно-діяльнісний стан особистості, установку на певну поведінку та мобілізованість сил на виконання завдання [18]. На думку автора, готовність вчителя до інноваційної діяльності є складним інтегративним утворенням, суть якого складає взаємодія мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного та оцінно-рефлексивного компонентів [18]. За висновками В.І.Уриського, готовність педагога до інноваційної діяльності є цілісним станом особистості вчителя, який виражає її загальну культуру, ціннісні орієнтації і морально-психологічну готовність до даного виду діяльності [18].

На думку І.В.Гавриша, готовність до професійної інноваційної діяльності є інтегративною якістю особистості вчителя, який розуміє зміст та цілі даного виду професійної діяльності, володіє операційною структурою її здійснення за рахунок інтеграції загальнонаукових, психолого-педагогічних та фахових знань, умінь і навичок [2].

За переконаннями Є.В.Макогога, готовність педагога до інноваційної діяльності – це інтегральна якість, яка характеризується наявністю і належним рівнем сформованості мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного та оцінно-рефлексивного компонентів у їх поєднанні, що проявляється в прагненні та підготовленості до здійснення інноваційної діяльності на професійному рівні [16]. О.М.Ігнатович стверджує, що під готовністю до інноваційної діяльності слід розуміти особистісні властивості, які характеризуються мотивованістю педагогічних працівників у створенні, засвоєнні і розповсюдженні освітніх

Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова
інновацій [9].

В.П.Чудакова переконана, що «будь-які нововведення, ініційовані на рівні керівництва, приречені на неефективність, якщо виконавчий рівень (вчителі) не сприймає педагогічні інновації як значущі, корисні та необхідні» [21]. Тому автор вважає, що саме психологічні чинники потребують детального дослідження та врахування у процесах управління освітніми інноваційними проектами [21].

Розгляд теоретичних аспектів розв'язання організаційних і психологічних проблем формування психологічної готовності педагога до інноваційної діяльності дає змогу нам стверджувати, що психологічна готовність вчителя до оволодіння інноваційними технологіями є відповідною ієрархічною системою диспозицій – від змістовно-операційного компоненту до мотиваційного аспекту особистості. Проаналізувавши публікації зазначених авторів під *психологічною готовністю вчителя до оволодіння інноваційними технологіями* надалі будемо розуміти *інтегральне утворення особистості, яке характеризується специфічним поєднанням наявності професійних знань і вмінь педагога з високим рівнем мотивації до засвоєння нововведень та формування культури самоаналізу щодо застосування інноваційних освітніх технологій в контексті навчально-виховного процесу.*

О.Жукова вважає, що готовність до інноваційної діяльності формує інноваційну позицію педагога [7]. Авторка переконана, що вона виступає в якості важливої умови максимальної реалізації функціональних можливостей вчителя та розкриттям його творчого потенціалу [7]. За переконаннями науковця, у структурі професійної спрямованості особистості педагога готовність до інноваційної діяльності є домінуючим показником його здатності нестандартно вирішувати нетрадиційні для навчально-виховного процесу проблемні ситуації [7].

Тому окремої уваги, на нашу думку, заслуговує розгляд питання впливу психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності на прояв творчої активності. Теоретичне осмислення сутності інноваційної діяльності педагога вітчизняними науковцями дає змогу нам вважати, що високий рівень психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями здатний впливати як на прояв творчої активності вчителя, так і на творче освоєння ним психолого-педагогічних технологій. Джерелом творчої активності особистості, на думку О.В.Лободи, виступає потреба, що визначає її спрямованість на творчий процес [15]. За переконаннями автора, потреба в творчих перетвореннях – показник високого рівня розвитку особистості [15]. В свою чергу творчість педагога-новатора, на думку І.В.Уриського, проявляється в ефективному використанні набутого досвіду в нових умовах, удосконаленні відомого у відповідності з новими вимогами та завданнями освітнього процесу; в гнучкості при використанні запланованого в нестандартних ситуаціях; влучній імпровізації як на основі точного знання і компетентного розрахунку, так і на високорозвинутій та глибокій інтуїції, умінні продукувати ідею та реалізовувати її в певних ситуаціях за певних умов, бачити різноманітні варіанти вирішення однієї й тієї ж проблеми, використовувати досвід інших [18].

Теоретичний аналіз досліджень вітчизняними науковцями з проблеми психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями дає змогу нам стверджувати, що професійна діяльність вчителя в інноваційному режимі здатна ставати для нього внутрішньою потребою та набувати стійкого і дієвого характеру. Педагог з високим рівнем психологічної готовності до інноваційної діяльності не лише успішно володіє особистісно-орієнтованими технологіями, а й прагне здійснювати осмислення психолого-педагогічних інновацій шляхом обміну досвідом з однодумцями, брати активну участь у їх створенні, здійснювати апробацію інновацій у навчально-виховному процесі а також експериментально підтверджувати їх ефективність у практиці власної професійної діяльності.

Як відомо, формування психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями передбачає зміни професійного мислення. Однак, досить часто, характер мислення досвідченого вчителя відзначається помітною стійкістю. Тому його корекція може бути утруднена в силу передумов об'єктивного характеру та суб'єктивних особливостей (тривалий стаж роботи, відсутність належних умов в навчальному закладі, невідповідність результатів професійної діяльності матеріальному стимулюванню та соціальній оцінці, виконання педагогом невластивих йому функцій, завищена самооцінка вчителя, амбітні риси характеру).

Тому за основу ми обираємо положення, згідно якого забезпечення психологічної допомоги педагогічним працівникам в оволодінні інноваційними технологіями повинно здійснюватися крізь призму належної організації та забезпечення психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності як на рівні шкільної психологічної служби, так і на рівні адміністрації навчального закладу, методичних кабінетів та обласному рівні.

Тому під психолого-педагогічним супроводом формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності надалі будемо розуміти цілісну систему організаційних та психолого-педагогічних заходів, технологій і процедур, які спрямовані на допомогу педагогічним працівникам у подоланні стереотипного мислення, розвитку особистісних якостей, які сприяють психологічній готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями та творчій самореалізації.

Основними завданнями психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності повинні стати:

- сприяння повноцінному професійному розвитку та саморозвитку педагогів, їх адаптації до освітніх вимог;
- формування у вчителів стійкої мотивації щодо застосування інноваційних освітніх технологій у навчально-виховному процесі;
- формування у педагогів компетентності щодо застосування особистісно-орієнтованих, інтерактивних, діалогових технологій у педагогічній взаємодії;
- удосконалення горизонтальної та вертикальної співпраці членів педагогічного колективу щодо покращення якості ефективного використання навчальних технологій у процесі професійної діяльності;
- залучення вчителів до інтерактивної взаємодії з метою розвитку

особистісних якостей, які б сприяли творчому освоєнню інновацій у навчально-виховному процесі;

- забезпечення матеріального та науково-методичного супроводу впровадження інновацій у практику педагогічної діяльності;

- забезпечення належних умов для координування науково-психологічних досліджень щодо апробування інновацій у педагогічній взаємодії на регіональному та обласному рівнях.

Важливу роль у корекції стійких установок та стереотипного мислення вчителів відіграє шкільна психологічна служба загальноосвітніх навчальних закладів. Саме вона покликана вирішувати завдання психологізації освітнього простору, адаптовувати психологічні знання про інновації до потреб педагогічних працівників шляхом просвіти та методами активного соціально-психологічного навчання. Ефективність інтерактивного навчання вчителів, в свою чергу, забезпечують тренінгові заняття з розвитку творчих вмій та навичок саногенного мислення фахівця в контексті застосування інноваційних технологій.

Адміністрація загальноосвітніх навчальних закладів та методичні кабінети, в свою чергу, повинні забезпечити належні умови для психологічної підтримки педагога під час адаптації до роботи в умовах інноваційної діяльності, надавати допомогу вчителям у можливостях зрозуміти свої сильні сторони і обмеження (шляхом анкетування і тестування за бажанням), і, відповідно, надавати рекомендації педагогам, враховуючи при цьому їх індивідуально-психологічні особливості.

Оскільки діяльність педагога диктує необхідність поповнення його знань інноваційними технологіями, то модернізація освітньої системи в Україні неможлива без проведення нових досліджень в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Тому відповідальною особою за результати психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями вважається також особистість викладача. Саме від його креативності, ерудованості, обізнаності, та різнобічної компетентності залежить якість професійного та творчого освоєння вчителем інноваційних технологій у навчально-виховному процесі. Система психолого-педагогічних знань, умінь та навичок викладача дає змогу напрацьовувати та удосконалювати змістовний компонент психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями.

Тому варто зазначити, що ефективність психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності залежить від трьох чинників, зокрема:

1. Залучення висококваліфікованих фахівців (психологів, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, методистів, викладачів) та їх готовність до застосування заходів, технологій і процедур з формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності як на рівні загальноосвітніх навчальних закладів, так і на рівні перепідготовки педагогічних кадрів.

2. Забезпечення належних умов та матеріально-технічної бази у навчальному закладі.

3. Систематичність психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями.

Систематичність і наступність психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності, в свою чергу, забезпечують такі форми роботи, як психолого-педагогічні семінари, конференції з обміну досвідом, круглі столи, диспути, науково-практичні конференції, практикуми, проблемні творчі семінари, проблемні творчі групи, динамічні пошукові групи, школи педагогічної майстерності, школи передового педагогічного досвіду, творчі лабораторії. Предметом розгляду та обговорення можуть бути впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес, переваги інтерактивного навчання, стимулювання учнівської творчості методами активного навчання, розвиток креативного мислення школярів засобами тренінгових технологій, стимулювання творчої активності дітей шляхом застосування особистісно-орієнтованих технологій та ігрових педагогічних технологій.

Аналіз психолого-педагогічних джерел з даної проблематики, розробка та забезпечення цілісної системи психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності сприяє, на нашу думку, професійному збагаченню вчителя, становленню і розвитку його професіоналізму. Педагог, який характеризується високим рівнем професіоналізму, здатний вирішувати завдання навчально-виховного процесу, орієнтуючись на досягнення сучасної психології і педагогіки, відзначається соціальною компетентністю, готовий працювати в умовах конкуренції освітніх послуг та професійних змагань, володіє високим рівнем педагогічної майстерності та креативності.

Організація та забезпечення цілісної системи психолого-педагогічного супроводу формування особистісної готовності педагога до оволодіння інноваційними технологіями забезпечує високий рівень професіоналізму вчителя, креативності та творчої активності, а відтак, надійність його професійної діяльності в умовах модернізації освітньої системи. Однак, необхідно зазначити, що для забезпечення надійності професійної діяльності, важливу роль також відіграє розвиток професійних здібностей педагога. Тому проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. У його ході виявлено ряд питань, які потребують практичного вирішення, зокрема: розробки тренінгу для вчителів з розвитку інноваційного мислення фахівця.

Література

1. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти: особливості управління // Освіта і управління. – 2003. – Т.6. - № 3. – С. 97-104.
2. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: дис. ...доктора пед. наук: 13.00.04 / І.В.Гавриш. – Х., 2006. – 475 с.
3. Демиденко Т.М. інформаційна складова підготовки вчителя до інноваційної діяльності // Нові технології навчання: Наук. – метод. зб. / Редкол. В.О.Зайчук, О.Я.Савченко, М.Ф.Дмитреченко та ін.. – К.: Н.МЦО, 2002. – Вип.32.
4. Демиденко Т.М. Система інноваційної підготовки майбутніх учителів // Проблеми освіти: Наук. – метод. зб. – К.: Науково-метод. Центр вищої освіти, 2003. – Вип.

5. Демчук О.О. Компетентнісний підхід до модернізації професійної освіти / О.О.Демчук // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – 2009. - № 1-2. – С. 192-193.
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К., 2004.- 279с.
7. Жукова О. Готовність майбутнього фахівця та викладача до інноваційної навчальної діяльності // Вісник Львівського університету- Серія педаг -2010- Вип. 26. - с. 29-33.
8. Зеер Э.Ф. Профессионально-образовательное пространство личности / Рос. гос. проф.-пед. Ун-т; Нижнетагил. гос. проф.. колледж им. Н.А.Демидова - Екатеринбург, 2002. – 126 с.
9. Ігнатів І.М. Психологічна структура елементарного інноваційного циклу // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. Т.ХІ, част. 2. – К., 2009. – 568 с.
10. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 1997. – 227 с.
11. Козлова О.Г. Методика інноваційного пошуку вчителя: Навч.-методичний посібник. – Суми: ВВП «Мрія – 1», ЛТД, 1998. – 96с.
12. Козлова О.Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти. Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1999. – 235 с.
13. Козлова О.Г. Сутнісні складові інноваційної діяльності вчителя. – Суми: ВВП «Мрія – 1», ЛТД, 1999 – 92 с.
14. Козлова О.Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти: Автореф. канд. дис.. – К., 1999. – 20 с.
15. Лобода О.В. Творча активність як мотиваційне ядро в здійсненні творчої професійної діяльності психолога-практика / О.В.Лобода // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. - № 25 (49). – С. 156 – 162.
16. Макогон Е.В. Формирование готовности педагога к поисковой деятельности в условиях последиplomного образования: дис. канд. пед. наук. – К., 1998.
17. Сластенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: Инновационная деятельность. – М., 1997.
18. Уруський В.І.Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: методичний посібник. – Тернопіль: ТОКІППО, 2005. – 96с.
19. Фоменко Н. Педагогічна інноватика у реформуванні неперервної освіти // Рідна школа. – 1997. - № 5. – С. 70-72.
20. Хименець В.В. Інноваційна освітня діяльність. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.
21. Чудакова В.П. Технологія формування готовності педагогів до інноваційної діяльності як чинник забезпечення якості освітнього середовища у профільній школі // Шкільному психологу. Усе для роботи.- 2010. - № 11 (23). – С. 34-38.

**А.І.Сікалюк,
НПУ імені М.П. Драгоманова**

УДК 37.032 (045)

СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНА СКЛАДОВА МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА